

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Податкова система будь-якої країни є однією з найважливіших основ економічної політики. Вона формує фінансову основу держави і є найважливішим інструментом реалізації її економічної доктрини. Податок) - це грошовий платіж без права на індивідуальну компенсацію, який громадянська спільнота накладає на всіх платників податків - включаючи фізичних та юридичних осіб - з метою отримання доходу. Це означає, що податки - це публічно-правові збори, які кожен має сплачувати для покриття загальних фінансових потреб, які відповідають критеріям податкового зобов'язання, внаслідок чого отримання доходу має бути принаймні другорядною метою. З іншого боку, збори та внески використовуються у зв'язку з завданнями та цільові.

Податковий контроль у податковій системі України є найважливішою підсистемою, яка визначається функцією контролю над податками, яка в свою чергу реалізується шляхом координації та контролю фінансово-господарської діяльності платників податків через державні податкові органи різних форм та методи податкового контролю. Але для того, щоб дослідити природу податкового контролю, також слід необхідно розуміти, що належить до податкової системи держави. Загалом, податкова система складається з низки податків, встановлених у країні, та механізмів їх стягнення. Вимога системності полягає в тому, що всі податки повинні бути пов'язані один з одним, органічно доповнювати один одного і не вступати в конфлікт із загальною системою та окремими її елементами. Системний підхід також означає, що основні функції податків мають бути реалізовані. Враховуючи функції податків як прояв їх сутності в дії та вираження їх властивостей, функція вказує, яке соціальне призначення цієї економічної категорії як інструменту розподілу витрат та перерозподілу доходів. Звідси випливає основна розподільна функція податків, яка виражає їх природу як особливого централізованого інструменту розподільних відносин. Слід зазначити, що кожна система повинна бути під певним захистом. Однією з форм захисту податкової системи є податковий контроль [1].

Податковий агент - це особа, яка зобов'язана нараховувати податки на ім'я та за рахунок платника податків, утримувати їх із нарахованого доходу (виплаченого, наданого у розпорядження) та перераховувати податки до відповідного бюджету.

Об'єктом податкового контролю є податкові відносини між контролюючими органами та платниками податків щодо правильності виникнення, повноти та своєчасності сплати податків та зборів, правильності та своєчасності подання податкових декларацій (розрахунків), а також дотримання законодавства обіг, розрахунково-касові операції, патентування, ліцензування та інше законодавство.

Головною метою податкового контролю в Україні є постійне поповнення доходної частини державного бюджету, а його мета - перевірити повноту формування податкової бази компаній з податками та зборами та своєчасність їх перерахування бюджету та державних цільових фондів.

Основними пріоритетами діяльності здійснення податкового контролю на 2021 р. є:

- Ефективне управління діяльністю, що реалізується за допомогою удосконалення ІТ- інфраструктури та стабілізації та автоматизації робочих процесів;

- Ефективне адміністрування податків, зборів, платежів, що реалізується за допомогою удосконалення системи здійснення контролю;

- Формування іміджу Державної податкової служби як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри у суспільстві, що виконується в результаті впровадження зручних сервісів для платників та забезпечення якісних та швидких консультацій для платників;

- Протидія ухиленню від оподаткування шляхом запровадження нової методики оцінки податкових розривів ("tax gaps"), використання скоординованої міжнародної співпраці та посилення міжнародного обміну інформацією, відображення в «Електронному кабінеті» ризиків в разі несплати податків;

- Формування кваліфікованої, ефективної та мотивованої команди, дане впровадження реалізується за допомогою підвищення компетентності персоналу, дотриманням правил Етичної поведінки, створення на базі існуючої ІТС ДПС автоматизованої інформаційної пошукової системи, моніторинг з перегляду Антикорупційної програми Державної податкової служби [3].

Головною формою податкового контролю є податкова перевірка. Ця форма контролю є найбільш ефективною для виявлення та стягнення заборгованості та надання податкових надходжень до відповідних бюджетів та державних цільових фондів. Податкові перевірки забезпечують прямий контроль за повнотою та точністю розрахунку податків і зборів, що може бути здійснено лише шляхом порівняння поданих платниками податків податкових розрахунків (декларацій) з фактичними даними їх фінансово-господарської діяльності.

Слід підкреслити, що податковий контроль пропонує можливість кількісної оцінки податкових надходжень та порівняння їх із потребою держави у фінансових ресурсах для підтримки її безпечного існування. Податковий контроль оцінює ефективність податкового механізму, забезпечує контроль за рухом коштів та визначає необхідність змін у податковій системі, зокрема у податковій політиці.

Особливо актуальним є використання непрямих методів розрахунку бази оподаткування, застосування яких може бути дуже корисним з точки зору масового ухилення від сплати податків та ускладнити форми, які

використовуються українськими платниками податків для маскуванню об'єкта оподаткування. Як показує аналіз досвіду за кордоном, використання непрямих методів поширене у світовій практиці. Наприклад, у Німеччині закон прямо передбачає використання цих методів, а судова практика цієї країни показує, що суди беззастережно визнають докази суми бази оподаткування на основі використання непрямих методів обчислення. Найбільш поширеними з них є метод загального зіставлення майна та метод, заснований на аналізі виробничих запасів.

Зазначимо, що згідно наказу Державної податкової служби України від 10.12.2019 р. № 205 «Про затвердження місії та стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року», на офіційному сайті зазначені стратегічні цілі до 2022 року [2]. Розглянемо рисунок 1.

Рис. 1 Основні стратегічні цілі роботи Державної податкової служби до 2022 р.

Джерело: систематизовано автором на основі [2]

Основну частину доходів державного бюджету складають податки, тому питання оподаткування є постійним предметом дослідження. Нажаль існують деякі недоліки Державної податкової служби, яким характерні такі фактори з точки зору контролю за виконанням законодавства платників податків:

- низька фінансова дисципліна платників податків внаслідок низької податкової культури суспільства;
- завищена фіскальна орієнтація податкової політики;
- для деяких об'єктів оподаткування занадто завищені ставки податку
- недосконала законодавча база у сфері оподаткування.

Слід зазначити, що значна частина податкового законодавства є складною та незрозумілою для широкого та різноманітного кола платників податків, існує багато прогалин у податковому законодавстві та суперечностей. Як наслідок, існує дуже велика кількість порушень. Така державна політика не тільки не створює передумов для економічного розвитку, але й мимоволі заганяє платників податків у глухий кут. Тому перше, що потрібно зробити сьогодні - це вдосконалити нормативно-правову базу щодо організації та здійснення податкового контролю.

Таким чином, податковий контроль відіграє важливу роль, і його вдосконалення є пріоритетним для України. Для покращення контролю в податковій сфері необхідно об'єднати зусилля всіх контрольних органів для прийняття ефективних законів, які гарантують відповідальність платників податків за ухилення від сплати податків та заплутування інформації про доходи та їх дотримання.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук К.Ф., Петрова Л.В. Актуальні питання вдосконалення податкового контролю в Україні. Економічний вісник. 2017. № 4. С. 100–106;
2. Наказ ДПС України «Про затвердження місії та стратегічних цілей діяльності ДПС до 2022 року». URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/74131.html> ;
3. Пріоритети діяльності Державної податкової служби України на 2021 рік від 24.02.2021. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/> .